

פני אלוהים אני רואה מסתתרים בתוך הענן. ופני אלוהים כפני הרבי משיליו — מנומרים שחין משונה. עוד שלדו קלוף ומפוצל כקשקשי-עץ יבשים. עכשיו אני רואה היטב את צבעיהם של הקשקשים: נגהות של ירוק, ורוד וצהוב.

„מה אמרת, בני?“ מרים הרבי משיליו עיניו.

„אני אומר שלעולם לא תבוא עוד רוחי-היים בעצמות הללו. חטאנו, הרבי משיליו. אתה התנגדת למרד בגיטו. הודיה-התודה עכשיו: חטאנו!“

„וכי איך רואה, בני, איך נאבק עכשיו יעקב עם המלאך על גאולת עצמותינו? ובמאבק הזה אנחנו גידה-נשה: התחזק, בני. ברגע הזה היה חזק!“

„בשביל מי, רבי, נאבק עכשיו יעקב עם המלאך אם בניו יוצאים במשאיות לקרמטוריון? בשביל מי, רבי, בשביל מי?“

„רראוס! רראוס!!! בחוץ אושוויץ שונה מזו שבה היטבתי לרעת, שהיכרתיה בשלדי. הוטי-התיל המחושמלים נראים כמתחת לעיני-המיקרוסקופ המגדיל פי 10,000, כל עוקץ ועוקץ. אור השחר האושוויצי ממשו ואני נוגע בו בידי. אור קובאלט מתכת-יבחול. אותה משאית שמעם כבר עליתי אליה עכשיו היא אחרת. מה שאז לא ראיתי אני רואה עכשיו. כאז כן עכשיו אני עוזר לרבי משיליו לטפס במשאית לבל יחבוט מקלו של קאפו בגולגלתו. אבל עכשיו הרבי קל בנוצה. הרגשה יש בי עכשיו שיכול אני להרים את המשאית על כל השלדים שבתוכה, וגם אותי הנמצא ביניהם.“

פתאום אני יודע מה שאין איש סביבי יודע, ואני צועק:

„רבי, מדוע?“

„כי כך נגזר.“

„רבי, מי גזר? מי גזר, רבי?“

„שאל את אלוהים.“

אני נושא את עיני לשמי אושוויץ. באוסף ניצבת תמונת-„שיוויתי“ מעין זו המתנוססת ברגיל מעל עמוד-התפילה לפני החזן בכל בית-כנסת. ברם, אותו „שיוויתי“ שהברתי מבית-הכנסת שלנו נראה שונה כאן, על האוסף של שמי-אושוויץ. כאן הוא ברער כלפיד, נוהה בצבעי-הקשת. אבל — וזה המוזר שבו — כל אורו זורח סנימה ומעלה. אושוויץ ושמיה כמו לא היו ולא נבראו אף-על-פי „שיוויתי“ ממלא את האוסף כולו, מעפר-האדמה ועד שמי-שמיים.

אימה גדולה נוסלת עלי. עומד אני בתוך מידחסי-השלדים במשאית ובוהה אל האותיות יידיה המאירות מתוך „שיוויתי“ באור שלא מעלמא הדיון; ובצמד האריות, מימין ומשמאל, השומרים ביניהם על סוד-הצירוף: „שיוויתי אדוני לנגדי תמיד“. פני אדם להם כאן, וכנפים סרושות. והאותיות יידיה-„אורי-ה“ מתמוזגות ורוחשות, זו בזו וזו על גבי זו. ואני קורא: „אלוהים! אלוהים! מי גזר? אלוהים! אלוהים! אושוויץ — של מי היא?“ ברעדה אני נושא עיני לראות פני אלוהים באותיותיו, ורואה נגדי פני אישים. העומד למטה לפני המשאית, קוריה-שינה עוד ניכרים בסניו. השחר קר, וידיו בכיסי מעילו הצבאי השחור. לעיניו — נהר השלדים הזורם השקט מסתח הבלוק אל פתח המשאית. והנה נפתח סיו לרוחה ויוצא סיהוק ארוך.

אותו אישים. אותו סיהוק, אותו שחר — בדיוק כמו בפעם הקודמת כשטיפסתי במעלה אותה משאית. אלא שהפעם אני רואה גם את „שיוויתי“ שאז לא ראיתי, ואני זועק: „אלוהים, מי ברא את אושוויץ?“

